

φυρμοὶ τῆς μητρὸς εὐρισκόν ἀντήχησιν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ καρδίᾳ, ἥσθάνθη αὐξομένην τὴν συγκινησίην του μέχρι τοιούτου βαθμοῦ, ὥστε, ὅπως συμβαίνει εἰς τοὺς καλλιτέχνας, ἡ ἔμπνευσις ἐκείνη, ἣν μάτην ἐπέζητει πρὸ μιᾶς ὥρας, τῷ ἐγεννήθη τώρα μόνῃ τῆς καί, ὅπως καὶ τοῦτο συμβαίνει, ὑπῆρξε τόσον ἰσχυρὰ, ὥστε κατέπνιξε τὸ ἄλλο αἶσθημα, ὅπερ τὴν εἶχε παραγάγει. Ὁ Περγολέσης λοιπὸν ἐπέβαλλε σιγὴν εἰς τὴν λύπην του ἵνα μὴ χάσῃ τίποτε ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς εἰκόνας, ἣν εἶχεν ἐνώπιόν του, διότι κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην τὸ δωματίον, ἐν ᾧ ταῦτα ἐτελοῦντο, τῷ ἐφαίνετο ὡς τὴν Γολγοθᾶ, ἐνθα ἡ Μαρία σκυμμένη καὶ ὀλοφυρομένη ἐπὶ τοῦ λίκνου τῆς θυγατρὸς τῆς, ἦτο αὐτὴ ἡ Παναγία ραίνουσα διὰ τῶν δακρύων τῆς τὸ μεμωλωπισμένον σῶμα τοῦ ἐσταυρωμένου Υἱοῦ τῆς.

Τὸ Stabat mater ἦτο λοιπὸν ὡς ἐν εἰκόνι ἐνώπιόν του, τὸ παρετήρει ἵνα τὸ καταγῆσῃ κτῆμα τῆς ψυχῆς του, ὁ ἄνθρωπος ὑπεχώρησεν εἰς τὸν καλλιτέχνην. Ἐπειδὴ δὲ ἡ παρουσία του ἦτο πλέον ἐκεῖ περιττὴ, ἐπωφελήθη μίαν στιγμήν, καθ' ἣν ἡ Μαρία ἦτο κάπως ἡσυχότερα, καὶ ἀνέβη εἰς τὸ δωματίον του. Μόλις εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸ, ἐκάθισεν πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου του, διότι ἐκόχλαζεν ἡ ἔμπνευσις ἐν τῇ κεφαλῇ του· ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμήν ἐπρόκειτο νὰ ἐναποθέσῃ τὴν χεῖρά του ἵνα κάμῃ ἀρχὴν ἐκτελέσεως, φωνὴ γοερὰ τῆς δυστυχοῦς μητρὸς περιήλθεν ἀπὸ τοῦ κάτω πατώματος ἕως εἰς τὰς ἀκοὰς του.

— Ὁχι, εἶπεν ἐγειρόμενος, ὅχι ἐδῶ, θὰ ἦτο ἱεροσυλία. Ταλαίπωρον πλάσμα, δὲν θὰ σοὶ λείψουν τὰ δάκρυα, καὶ ὁ καλλιτέχνης ἐσπώγγιζε τὰ δάκρυά του, τὰ ὁποῖα ἔρρεον ἀφθόνως, λαμβάνων δὲ ὑπὸ μάλης βάρβιτον κατέβη εἰς τὸν κῆπον καὶ ἐπορεύθη εἰς ἀπομειμακρυσμένον παράπηγμα· ἐκεῖ δὲ, ἐν τῷ μέσῳ γαλιναίας νυκτὸς, ὑπὸ τὸν ἑναστρον οὐρανόν, ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του εἰς τὸν δρίζοντα τὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως καὶ τὸ μαῦρον διάγραμμα τοῦ Βεσυβίου, ἤρχισε τὴν μελοποίησιν.

Ὁ ἄνεμος τῆς νυκτὸς ἔφερε τοὺς ὀλοφυρμούς τῆς Μαρίας ἕως εἰς τὸ μέρος, ὅπου ὁ Περγολέσης μὲ τὴν κεφαλὴν φλεγομένην ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτερινῆς αὔρας, ἔκαμνε καὶ αὐτὸς τὴν βάρβιτόν του νὰ ὀλοφύρεται ὑπὸ τὰ γοητευτικὰ κρούσματα τοῦ πλήκτρου.

Ἄμα ἐτελείωσε τὸν πρώτην στροφὴν τοῦ ὕμνου, τὴν ἔψαλε γεγωνυῖα τῇ φωνῇ, ἵνα μόνος του αἰσθανθῇ ὅποιαν ἐντύπωσιν ἤθελε προξενήσει τὸ ἔργον του· τόνοι τινὲς ἠκούσθησαν ὑπὸ τῶν γειτόνων, οἵτινες, ἔχοντες ἤδη μάθει τὸν θάνατον τῆς μικρᾶς Μαριέττας, ἐνόμισαν ἀκούοντες τὸ ἄσμα ἐκεῖνο, τόσον ἦτο ὠραῖον, ὅτι ἤκουον τοὺς ἀγγέλους ἐλθόντας, ἵνα παραλάβωσιν εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου.

Περὶ μέσας τὰς νύκτας, ὁ Περγολέσης ἠγαγ-

κάσθη νὰ παύσῃ· τὸ ψῦχος τὸν εἶχε καταλάβει, αἱ χεῖρές του ἔτρεμον καὶ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ κρατῇ τὸ πλήκτρον.

— Θὰ τελειώσω αὐριον, εἶπε.

Καὶ διηυθύνθη πρὸς τὸν οἰκίσκον. Διερχόμενος πρὸ τοῦ δωματίου τῆς νεκρᾶς κόρης ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἐψιθύρισε:

— Δυστυχῆς μήτηρ! ταλαίπωρον παιδίον!

Ἐπανελθὼν εἰς τὰ ἴδια μόλις ἠδυνήθη νὰ καταγράψῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου, τὰ μέλη τὰ ὁποῖα εἶχε συνθέσει· ῥίγος παγετῶδες διέτρεχεν ὅλον του τὸ σῶμα· ὅθεν μόλις ἐτελείωσε τὴν ἐργασίαν ταύτην κατεκλίθη.

— Εἶναι ἡ συγκίνησις καὶ ὁ κόπος, ἐσκέφθη. Ἡ ἐξαδέλφη θὰ μὲ συγχωρήσῃ ὅτι δὲν καταβαίνω κάτω... καὶ ἔπειτα πρὸς τί αἱ παρηγοραὶ; Ὁὰ μ' ἀκούσῃ ἡ ἀπελπισία τῆς;

Καὶ ἀπεκοιμήθη ψιθυρίζων:

— Stabat mater dolorosa.

Γ'

Τρεῖς ἡμέρας ἀφοῦ εἶχον θάψει τὸ τέκνον τῆς Μαρίας, ἐσκάπτετο καὶ ὁ τάφος τοῦ Περγολέση. Καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ κρύους ἐν ᾧ εἰργάζετο εἰς τὸ παράπηγμα, ἐνόσησεν ὑπὸ πλευριτίδος ὁμοίας πρὸς ἐκείνην, ἣν εἶχε πάθει πρὸ εἰκοσιν ἐτῶν, καὶ ἀπέθανεν ἐργαζόμενος εἰς τὸ ἔργον ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ θάνατος τῷ εἶχεν ἐμπνεύσει.

Τὴν μεγάλην παρασκευὴν τῆς ἐπομένης ἐβδομάδος τὸ Stabat mater τοῦ Περγολέση ἐξετελεῖτο εἰς τὸ Σιζιτινὸν παρεκλήσιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγ. Πέτρου ἐν Ῥώμῃ. Σ***

Η ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΛΑΣΕΓΓΙΕΡ

[Μυθιστορία Ἰουλίου Σανδώ].

Συνέχεια ἰδὲ σελ. 770.

Ἄλλ' εἰς τὴν ἀγαθοποιὸν ταύτην ἐπιβρόχῃν ἡ κυρία Βωμπὲρ δὲν ἐβράδυνε νὰ προσθήσῃ καὶ ἄλλην, βραδύτερον μὲν ἐπενεργοῦσαν, ἀλλὰ μυστηριώδη, ἐπιβρόχῃν, ἣν ὁ Σταμπλῆ ὑπέστη χωρὶς νὰ ζητήσῃ νὰ τὴν ἐννοήσῃ. Διότι ἡ κυρία Βωμπὲρ ἀφοῦ ἔλαβεν, οὕτως εἶπεῖν, κατοχὴν τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, κατήντησε νὰ ἐξουσιάσῃ καὶ τὸ πνεῦμά του, καὶ νὰ μεταπλάτῃ αὐτὸ κατὰ τὸ δοκοῦν, ὡς εἰ τῆο κηρὸς μαλακός. Προσπάθησε δὲ, καὶ τὸ κατώρησε, νὰ ἐξαλείψῃ καὶ τὸ τελευταῖον ἔχνος πάσης ἰδέας ἀποκτηθείσης διὰ τῆς ἐπιβροχῆς τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἐπέτυχε διὰ μυρίων περιστροφῶν νὰ τὸν συμβιάσῃ μετὰ τοῦ παρελθόντος ἐκείνου, τοῦ ὑποδουλώσαντος αὐτόν, καὶ ταῦτοχρόνως νὰ τοῦ ἐμπνεύσῃ ἀποστροφὴν πρὸς τὰς φιλελευθέρους ἀρχάς, αἵτινες τὸν εἶχον χειραφετήσει. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐπανέφερεν αὐτὸν βαθυμυθὸν εἰς τὸ σημεῖον, ἀφ' οὗ εἶχεν ἀναχωρήσει, καὶ ἔκαμεν αὐτὸν νὰ ἀναλάβῃ, χωρὶς κἂν νὰ τὸ ἐννοήσῃ, τὸ ἔνδυμα τοῦ δουλοπαροίκου, ὅπερ εἶχον φέροι οἱ πατέρες του. Ταῦτοχρόνως τὸ ὄνομα

τοῦ μαρκησίου Λασεγλιερ καὶ τῆς θυγατρὸς του ἐπανήρχετο εἰς ὄλας αὐτῆς τὰς ὀμιλίαις, ἀλλὰ μετὰ τὸσαύτης ἐπιφυλάξεως, ὥστε οὐδόλως ἐφώβιζε τὸν Σταμπλῆ, ὅστις κατήντησε μάλιστα νὰ συμπιθῆσθαι πρὸς τὴν τύχην τῆς νεαρᾶς Ἑλένης, ἣν ἡ κυρία Βωμπέρ δὲν ἀπνύδα περιγράφουσα ὡς τὴν ζῶσαν εἰκόνα τῆς μητρὸς της. Εἶχε τὴν αὐτὴν χάριν, τὰ αὐτὰ θέλητρα, τὴν αὐτὴν ἀγαθότητα· ὁ δὲ Σταμπλῆ ἀπεραινέτο καὶ αὐτός, ὅτι ὡς πρὸς τοῦτο ἡ δεσποινὶς Λασεγλιερ θὰ ἦτο ἀγγελος ἀληθῶς. Ἄλλ' εἰσέτι διετῆρει προκατάληψιν τινὰ κατὰ τοῦ μαρκησίου· διὸ ἡ κυρία Βωμπέρ ἠσυχολήθη μεθ' ὑπομονῆς ἵνα καταπιεξῆ τὸ λείψανον ἐκεῖνο τῶν ἰδεῶν τοῦ 1793. Ἡ ἐναντιότης, ἔλεγεν, εἶναι μᾶθημα ὠφελιμώτατον, τὸ καθ' αὐτὴν δὲ ἐκολακεύετο, ὅτι πολλὰ εἶχε μάθει καὶ πολλὰς εἶχεν ἀποβάλει ἐκ τῶν προτέρων ἰδεῶν, καὶ, ἐὰν τὴν ἤκουέ τις, ὁ κύριος Λασεγλιερ εἶχε γείνει ἐν τῇ ἐξορίᾳ τὸ πρότυπον πασῶν τῶν ἀρεστῶν, καὶ ὁ μαρκήσιος ἐκεῖνος, ὁ τὸσον ὑπερήφανος, ἤθελε θεωρήσει νῦν τιμὴν του νὰ θλίψῃ τὴν χεῖρα τοῦ παλαιοῦ ἐνοικιαστοῦ του καὶ ν' ἀποκαλέσῃ αὐτὸν φίλον του. Καὶ ὁ Σταμπλῆ δ' ἀπῆνται, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἤθελε θεωρήσει τοῦτο μεγίστην του τιμὴν.

Παρήλθον οὕτω μῆνες ἐν τῇ στενῇ καὶ γλυκειᾷ ἐκείνῃ φιλίᾳ, εἰς ἣν ὁ Ῥαούλ δὲν ἀνεμιγνύετο ποσῶς· διότι ὁ νεανίας ἦτο μελαγχολικὸς καὶ ἐπιζητεῖ τὴν μόνωσιν. Ἄλλ' ἐνθ' ταῦτα συνετελοῦντο ἀθροῦθως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Κλαίν, ἡ μάχη τοῦ Βατερλώ ἔθεσε τέρμα εἰς τὸ μέγα ἐπικὸν ποίημα τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ καιρὸς λοιπὸν κατηπεῖγε, καὶ ὁ μαρκήσιος Λασεγλιερ εἰς τινὰ ἐπιστολὴν του κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ληφθεῖσαν, βέβαιος ὢν εἶπερ ποτὲ ὅτι ἡ πτώσις τοῦ Ναπολέοντος ἐμελλε κατ' ἀνάγκην νὰ συνεπιφέρῃ τὴν πτώσιν τοῦ Σταμπλῆ, καὶ ὅτι ἡ πρώτη πράξις τῶν Βουρβόνων, μετὰ τὴν ὀριστικὴν ἐπάνοδον αὐτῶν εἰς Γαλλίαν, ἤθελεν εἶσθαι νὰ ἀποκαταστήσωσι τοὺς ἐξοριστοὺς εἰς τὰς ἰδιοκτησίας των, ὑπενθύμιζε γενναίως εἰς τὴν παλαιὰν αὐτοῦ φίλην τὴν συμφωνίαν των τοῦ νὰ νυμφεύσωσιν ἡμέραν τινὰ τὴν Ἑλένην μετὰ τοῦ Ῥαούλ. Ἡ κυρία Βωμπέρ ἔκρινε λοιπὸν φρόνιμον νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν λύσιν τῆς μικρᾶς ἐκείνης κωμωδίας, ἣς τὸ μυστικὸν αὐτῆ μόνη κατεῖχεν.

Ἐν τούτοις αἱ μετὰ τοῦ χωρικοῦ ἰδιοκτῆτου τοῦ μεγάρου σχέσεις της ἦσαν, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, ἀντικείμενον γενικῆς ἀπορίας. Αἱ δὲ κατηγορίαι καὶ αἱ συκοφαντίαι δὲν ἔλειψαν οὐδὲ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην· διότι πάντες ἐξεπλήττοντο καὶ ἠγανάκτουσαν βλέποντες τὴν φίλην τῶν Λασεγλιερ συνδεδεμένην μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἀπογυμνώσαντος αὐτοῦς. Φήμη δὲ διέτρεχεν ὅτι αὕτη ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ νυμφεῖται τὸν Σταμπλῆ. Καὶ ἡ μὲν ἀριστοκρατία ἐφώναζεν ὅτι τοῦτο ἦτο προδοσία, οἱ δὲ ἄλλοι τῶν κατοίκων ἐθεώ-

ρουσαν τοῦτο σκανδαλωδές. Ἄλλ' ἡ βαρωνίς, εἴτε διότι ἠγνόει τὰ λεγόμενα, εἴτε διότι τῇ ἦτο ἐντελῶς ἀδιάφορον, προσέβη εἰς τὸν σκοπὸν αὐτῆς μέχρι τοῦδε χωρὶς νὰ δώσῃ οὐδεμίαν προσοχὴν εἰς ὅσα ἐλέγοντο. Αἴφνης ὅμως ἐφάνη εἰς τὸν Σταμπλῆ ὅτι ἀπὸ τινος καιροῦ ἡ βαρωνίς ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν μετὰ ψυχρότητος καὶ δὲν τῷ ἐδεικνυε πλέον τὴν φιλίαν ἐκείνην, ἥτις καθίσα αὐτὸν τόσον εὐτυχῆ καὶ τόσον ὑπερήφανον.

Κατ' ἀρχὰς εὐρισκόμενος μετὰ τῆς βαρωνίδος ἡσθάνθη στενοχωρίαν τινὰ ἀόριστον, ἣν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξηγήσῃ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ψυχρότης ἐκείνη καθίστατο ὁσημέραι μεγαλειτέρα, ἤρχισε σπουδαίως νὰ ἀνησυχῆ· ἀληθῶς δὲ ἡ κυρία Βωμπέρ δὲν ἦτο πλέον ἡ αὐτῆ· καὶ προσεπάθει μὲν νὰ κρύψῃ τὴν μεταβολὴν, τὴν ἐν αὐτῇ γενομένην, ἀλλὰ ψυχὴ τόσον εὐαίσθητος καὶ τρυφερά, ὅσον ἦτο ἡ τοῦ Σταμπλῆ, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξαπατηθῆ. Ὑπέφερε λοιπὸν ἐν σιγῇ καὶ τὸ πόσον ὑπέφερε δὲν δύναται νὰ περιγραφῆ· διότι εἶχε στρέψει πρὸς τὴν βαρωνίδα ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀγάπην, ἣ δ' ἀγάπη ἐκείνη ἐπλήρου τὴν καρδίαν του καὶ τὴν ζωὴν του ὀλόκληρον. Ἐν τούτοις τὸ σέβας ἀνεχαίτισεν αὐτὸν ἐπὶ πολὺ νὰ ὀμιλήσῃ, καὶ μόνον ἐσπέραν τινὰ εὐρῶν τὴν κυρίαν Βωμπέρ πλέον συνήθους ψυχράν, πλὴν σοβαράν, πλὴν βεβιασμένην εἰς τοὺς τρόπους της, ἐξέφρασε τὴν ἀνησυχίαν του μὲ τρόπον ἀδιάκριτον ἴσως, ἀλλὰ συγκινητικόν. Ἡ κυρία Βωμπέρ ἐφάνη ὅτι συνεκινήθη ἀλλ' ἔμεινεν ἄκαμπτος.

— Τί τρέχει, κυρία; προαισθάνομαι μεγάλην συμφοράν.

Ἡ κυρία Βωμπέρ μόλις ἀπεκρίθη· ἀλλ' ὅτε ὁ Σταμπλῆ ἀπεχαιρέτησεν αὐτὴν, αὕτη λαβοῦσα τὰς δύο του χεῖρας, τὰς ἔθλιψε μεταξύ τῶν ἰδικῶν της μετὰ τὸσαύτης τρυφερότητος, ὥστε τοῦτο ἐπηλύτησεν ἔτι περισσότερον τὸν τρόπον τοῦ γέροντος.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Σταμπλῆ περιεπάτει εἰς τὸν κηπὸν του τεταραγμένος ἀκόμη ἐκ τῆς προτεραίας, ὅτε τῷ ἔφερον ἐπιστολὴν τῆς κυρίας Βωμπέρ· θορυβηθεὶς μᾶλλον ἢ κολακευθεὶς ἐκ τῆς μεγάλης ταύτης τιμῆς, τὴν ἠνοιξε μὲ χεῖρα τρέμουσαν καὶ κλαίων ἀνέγνωσε τὰ ἐξῆς·

«Προσθάνεσθε μεγάλην συμφοράν, τὸ προαισθημά σας ἐκείνο ἦτο πραγματικόν· ἀν δὲ καὶ οἱ μέλλετε νὰ ὑποφέρετε ὅσον καὶ ἐγὼ, ἡ συμφορὰ αὕτη εἶναι μεγάλη ἀληθῶς. Δὲν πρέπει πλέον νὰ ἐπανιδώμεν ἀλλήλους, διότι οὕτω θέλει ὁ κόσμος. Ἐὰν αἱ κακολογίαι προσέβαλλον μόνον ἐμὲ, ἤθελον μετὰ χαρᾶς τὰς ὑποφέρει· ἀλλ' ἔχω οὐδὲν καὶ ὀφείλω νὰ ἐπιβάλω εἰς ἐμαυτὴν θυσίας, εἰς ἃς ποτὲ δὲν ἤθελον ὑποβληθῆ χάριν τῆς κοινῆς γνώμης. Ἐννοήσατε λοιπὸν ὅποια τις ἀνάγκη μᾶς χωρίζει καὶ παρηγορηθῆτε σκεπτόμενοι, ὅτι ἡ θλίψις ὑμῶν δὲν εἶναι μεγαλειτέρα τῆς ἐμῆς.

Ἡ ἀγαπῶσα ὑμᾶς
»Βαρωνίς δὲ Βωμπέρ».

Κατ' ἀρχὰς ὁ Σταμπλῆ τοῦτο μόνον ἐνόησεν, ὅτι ἔχανε τὴν μόνην εὐτυχίαν, ἣν εἶχεν ἐν τῷ κόσμῳ· ἀλλ' ἀναγνοὺς καὶ δεύτερον τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην, ἡσθάνθη ἐπαναπιπτούσας κατ' αὐτοῦ ὄλας τὰς

ἀράς, ὅλας τὰς ὕβρεις, ὅλας τὰς περιφρονήσεις, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον τὸν εἶχε προφυλάξει ἡ φιλία τῆς κυρίας Βωμπέρ. Εἶδε τότε ἑαυτὸν βυθισμένον βαθύτερον ἢ πρότερον ἐντὸς τοῦ βαράθρου τῆς μονώσεως, καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἀπώλεσε καὶ δεύτερον ἤδη τὸν Βερνάρδον του· διότι δὲν ἔπαυσε μόνον ἕνεκα τῆς ἀγάπης, ἧς ἐστερεῖτο, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ ἀγάπη ἐκείνη εἶχε καταστῆ αὐτῷ ἕξις. Πῶς ἤθελε διέλθει εἰς τὸ ἐξῆς τὰς ἡμέρας καὶ τὰς ἐσπέρας του; Ποῦ ἤθελε στρέψει τὴν καρδίαν καὶ τὰ βήματά του; Οὐδαμοῦ· ἡ ζωὴ οὐδένα σκοπὸν εἶχε τοῦ λοιποῦ δι' αὐτόν, καὶ πέραξ του δὲν ἔβλεπεν εἰ μὴ τὴν ἐγκατάλειψιν, τὴν μόνωσιν, τὴν ἀπέραντον τέλος ἔρημον. Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του ἔλαβε τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς Βωμπέρ.

— Κυρία, ἐφώνησεν εἰσερχόμενος εἰς τὴν αἴθουσαν, ἔνθα ἡ βαρωνὶς εὐρίσκετο μόνη. Κυρία, τί σὰς ἔκαμα; Κατὰ τί ἐφάνη ἀνάξιος τῆς ὑπολήψεώς σας; Διατί νὰ μοὶ τεινῆτε τὴν χεῖρά σας ἐὰν ἐμέλλατε ἀογότερον νὰ τὴν ἀποσύρῃτε; Διατί μὲ ἐκαλέσατε, ἐὰν ἐμέλλατε νὰ μὲ διώξῃτε ἀσπλάγχως; Διατί μὲ ἐξεβάλετε ἀπὸ τῆς στενοχωρίας μου, ἐὰν ἐμέλλατε νὰ μὲ βυθίσῃτε πάλιν ἐντὸς αὐτῆς. Ἰδέτε· εἶμαι γέρον καὶ αἱ ἡμέραι μου εἶναι ὀλίγαι, δὲν ἠδύνασθε νὰ περιμείνῃτε ὀλίγον; Δὲν θὰ ζήσω πολὺν καιρὸν ἀκόμη.

Ἡ κυρία Βωμπέρ προσεπάθησε κατ' ἀρχὰς νὰ τὸν καθησυχάσῃ, διαβεβαιούσα αὐτὸν περὶ τῆς ἀγάπης τῆς καὶ ἀποτεινούσα αὐτῷ μυρίους τρυφεροὺς λόγους. Ὅτε δὲ εἶδεν αὐτὸν ἡσυχώτερον, προσεπάθησε νὰ τοῦ ὑποδείξῃ τοὺς σοβαροὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἐνέδωκε· τοῦτο δ' ἔπραξε μετὰ πολλῆς μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον ἐπιφυλάξεως καὶ πολλῆς λεπτότητος, πράγματι ὅμως ἐκάστη λέξις αὐτῆς εἰσῆρχετο ὡς λεπίς ξίφους εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀτυχοῦς Σταμπλῆ, καὶ μόνη ἡ ὑπερηφάνεια ἐκράτησε καὶ ἐστήριξεν αὐτόν.

— Ἐχετε δίκαιον, κυρία, εἶπεν ἐγειρόμενος· ἐγὼ εἶμαι ἀνόητος. Ἀπομακρύνομαι λοιπὸν χωρὶς νὰ παραπονεθῶ, ἀλλ' ἐνθυμήθητε μόνον, κυρία, ὅτι οὐδέποτε ἤθελον τολμήσει νὰ προκαλέσω τὴν τιμὴν, ἣν σεῖς ἡ ἴδια μοὶ ἐκάματε. Ἐνθυμήθητε ὅτι δὲν σὰς ἠπάτησα, ἀλλ' ὅτι τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν τὸ πρῶτον σὰς ἀπήντησα, ἐγὼ ὁ ἴδιος σὰς κατήγγειλα τὰς ὕβρεις καὶ τὰς συκοφαντίας, ἃς ὁ κόσμος πέσεώρευε κατὰ τῆς κεφαλῆς μου.

Ταῦτα εἰπὼν, προὐχώρησε μὲ βῆμα εὐσταθὲς πρὸς τὴν θύραν· ἀλλὰ καταβλήθεις ὑπὸ τῆς προσπαθείας ἣν ἔκαμεν, ὅπως κρατήσῃ τὴν ἀξιοπρέπειάν του, ἔπεσεν ἐπὶ τινος ἔδρας καὶ ἀφῆκε τὰ δάκρυά του νὰ ρεῦσωσιν ἐπὶ τῶν παρειῶν του.

Ἐνώπιον τόσοσιν ἀληθοῦς θλίψεως ἡ κυρία Βωμπέρ ἠσθάνθη ἐκυτὴν συγκινομένην πραγματικῶς.

— Φίλε μου, ἀκουσέ με, εἶπεν ἔννοσις ὅτι δὲν ἀπεφάσισα ἄνευ θλίψεως νὰ διακόψω σχέσιν προξενουσάν μοι τόσοσιν χαράν, ὅσῃν καὶ εἰς σέ· διότι

εἶχον πρὸς σέ ἀληθῆ στοργήν, καὶ ἠὐχαριστοῦμην ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι ἐξῆσκον ἐπὶ τῆς ὑπάρξεώς σου ἐπιρροὴν ἀγαθοποιὸν καὶ παρήγορον. Ἄφ' ἑτέρου δὲ καὶ σὺ μ' ἐβοήθεις νὰ ὑποφέρω τὸ βάρος ζωῆς πολὺ θλιβερᾶς δι' ἐμέ. Ἡ ἀγαθότης σου μὲ ἔθελε καὶ ἡ παρουσία σου δισκεδάζε τὰς ἀνησυχίας μου. Ἐννοσις λοιπὸν, ὅτι δὲν ἀπεφάσισα εὐχαριστοῦμαι νὰ πληγώσω τὴν καρδίαν σου καὶ τὴν ἰδικήν μου· ἐδίστασα ἐπὶ πολὺ, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐνόμισα, ὅτι καθῆκον εἶχον, χάριν τοῦ υἱοῦ μου, νὰ λάβω ὑπ' ὄψιν ὅσα λέγει ὁ κόσμος, ὁ κόσμος ὁ ἀνόητος καὶ κακός, εἰς ὅν, ἐὰν ἐπρόκειτο μόνον περὶ ἐμοῦ, δὲν ἤθελον θυτιάσει οὔτε μίαν τρίχα τῆς κεφαλῆς σου. Ἄλλ' ἔπρεπε νὰ τὸ κάμω· καὶ τὸ ἔκαμον. . . Ἐν τούτοις, προσέθηκε μετὰ τινων στιγμῶν σιωπηλὴν σκέψιν προσηλοῦσα αἴφνης ἐπὶ τοῦ Σταμπλῆ βλέμμα, ὅπερ τὸν ἔκαμε νὰ σκιρτήσῃ, ἐν τούτοις, ἐὰν ὑπῆρχε τρόπος, συμβιβάζων τὰς ἀπαιτήσεις τῆς κοινωνικῆς μου θέσεως μετὰ τῆς ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας σου μερίμνης, ἐὰν ὑπῆρχε τρόπος δυνάμενος νὰ ἐπιβάλλῃ σιγὴν εἰς τὰς φλυαρίας τοῦ ὄχλου καὶ νὰ σοὶ ἐξασφαλίσῃ γῆρας εὐτυχές, σεβαστόν, ἡσυχον; . . .

— Ὅμιλήσατε, ὁμιλήσατε, κυρία· ὁ τρόπος οὗτος ποῖος εἶναι; ἀνεφώνησεν ὁ γέρον, ὡς ὁ ναυαγὸς ὁ νομίζων, ὅτι διέκρινεν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος λευκὸν ἰστίον.

— Φίλε μου, εἶπεν ἡ κυρία Βωμπέρ, ἐσκέφθην ὠρίμως περὶ τῆς τύχης σου, καὶ ἀφοῦ τὴν ἐθεώρησα ὑφ' ὅλας τὰς ἐπιπτώσεις αὐτῆς, ἠναγκάσθην νὰ ἀναγνωρίσω ὅτι ὀλίγαι ὑπάρξεις εἶναι τόσοσιν θλιβεραί, ὅσῃν ἡ ἰδική σου. Εἶσαι ἀληθῶς ὁ ἀτυχέστερος τῶν θνητῶν, καὶ εἶχες δίκαιον λέγων, ὅτι ὁ γέρον Ἰὼβ ἐπὶ τῆς κόπρου του δὲν ἦτο τόσοσιν ἀξιολύπητος, ὅσῃν εἶσαι σὺ ἐν μέσῳ τοῦ πλοῦτου σου· διότι πλούσιος ὢν, δὲν δύνασαι νὰ ἀπολαύσῃς τὰ ἀγαθὰ σου, ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι ἠγειραν μετὰξὺ σοῦ καὶ αὐτῶν φραγμὸν κατασχύνης. Ἡ ὕβρις, ἡ περιφρόνησις τοῦ κοινοῦ, ἰδοὺ μέχρι τοῦδε τὸ βεβαιοῦτερον τῶν ἐπιδοθημάτων σου. Εἰς μόνος δεσμὸς σέ συνέδεε πρὸς τὸν κοινωνικὸν βίον, καὶ τοῦ δεσμοῦ ἐκείνου θραυσθέντος, οὐδεμία ὑπαρξίς σου μένει πλέον, ὑπὸ τὴν ὁποίαν νὰ προφυλαχθῆς. Σὲ φαντάζομαι κατὰ τὸ γῆρας σου ἐγκαταλειμμένον εἰς τὰς φροντίδας μισθιωτῶν, καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν σου ὥραν μὴ ἔχοντα τοῦλάχισον τὴν παρηγορίαν, ὅτι ἀφίνεις τὴν περιουσίαν σου εἰς ὃν ἀγαπητόν, τὴν περιουσίαν σου ἐκείνην, ἣν ἐπληρώσας τόσοσιν ἀκριβὰ. Εἰς μόνος σοὶ μένει κληρονόμος, τὸ Κράτος, τὸ ἐξ ὅλων τῶν κληρονόμων ἠκιστα ἐνδιαφέρον καὶ ἀγωνιμονέστερον. Πρόκειται λοιπὸν νὰ ἴδωμεν ἐὰν δὲν θὰ σοὶ ἦναι γλυκύτερον νὰ ἀποκτήσῃς οἰκογένειαν ἀγαπῶσάν σε ὡς ἴδιον πατέρα, νὰ γηράσῃς περιστοιχούμενος ὑπὸ ἀγάπης ἐλικρινοῦς καὶ μὴ ἀκούων πέραξ σου ἡ εὐχὰς καὶ εὐλογίας, ν' ἀναπαύσῃς τὸ ὕστατον βλέμμα σου ἐπὶ ἐκείνων, οὓς κατέστησας εὐτυ-

χεις, και μετά θάνατον να καταλίπης μνήμη προσφιλή και σεβαστήν.

— Οικογένειαν! . . . εγώ! ἐφώνησεν ἔξαλλος ὁ γέρον. Ἐγώ, ὁ Σταμπλῆ, ὁ γεροκλέπτης, ὡς μὲ ὀνομάζουσι, νὰ περικυκλοῦμαι ὑπὸ στοργῆς και ἀγάπης! . . . νὰ ἀκούω εὐχὰς και εὐλογίας! Ἡ μνήμη μου ἀγαπητὴ και σεβαστὴ! . . . Ἀλλοίμονον, κυρία μου! Ἡ οἰκογένεια αὐτῆ ποῦ εἶναι; Ἡ σύζυγος και τὸ τέκνον μου εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν, και ἐγὼ εἶμαι μόνος ἐδῶ κάτω.

— Ἡ οἰκογένεια αὐτῆ; Ἀγνώμων! ὑπέλαθε μειδιῶσα ἡ κυρία Βωμπέρ. Τὸ ἡμισυ αὐτῆς ἔχεις ἤδη πλησίον σου.

Ἐὰν ὁ Σταμπλῆ εἶχεν ὀλίγην δξυδέρκειαν ἢ ὀλίγην ματαιότητα, ἤθελε πιστεύσει ὅτι ἡ κυρία Βωμπέρ προὐκάλει κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀφορμὴν γάμου μετ' αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ γέρον δὲν ἤτο οὔτε δξυδερκῆς, οὔτε μάταιος· καίτοι δὲ στενὴν ἔχων σχέσιν μετὰ τῆς βαρωνίδος, οὐδέποτε ἐλησμόνησεν ὁποία ἀπόσασις ἐχώριζε τὸν νεόπλουτον χωρικὸν ἀπὸ τῆς πτωχευσάσης ἀριστοκρατικῆς κυρίας. Ἐμεινε λοιπὸν μὲ βραχίονας τεταμένους, μὲ στόμα κεχνὸς διστάζων, ἐκπεπληγμένος και μὴ γνωρίζων πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς τελευταίους λόγους, οὐς ἤκουσε.

— Σοὶ συνέβη ποτέ, φίλε μου, ἐξηκολούθησεν ἀταράχως ἡ κυρία Βωμπέρ, νὰ σκεφθῆς ὁποία ἤθελεν εἶναι ἡ δόξα τοῦ Βοναπάρτου, ἐὰν συναισθανόμενος τὴν θεϊαν αὐτοῦ ἀποστολήν, ὁ τυχοδιώκτης ἐκεῖνος ἀξιοματικὸς, ἀφοῦ κατέστρεψε τὰς φατρίας, ἤθελεν ἐπαναφέρει τοὺς Βουρβόνους ἐπὶ τοῦ προγονικοῦ των θρόνου; Ἄς ὑποθέσωμεν πρὸς στιγμὴν, ὅτι ὁ Κόρσος ἐκεῖνος, ὁ νῦν ἄθλιος και προγεγραμμένος, ὁ κατησχυμμένος, ὁ σιδηροδέσμιος ὡς ἄγριον θηρίον, ἀντὶ νὰ σκεφθῆ ὅπως ἰδρῶσῃ νέαν δυναστείαν, διέθετε τὸ ξίφος και τὴν φιλοδοξίαν του ὑπὲρ τῶν νομίμων βασιλέων· ὁποία τύχη ἤθελεν ἐξισωθῆ πρὸς τὴν τύχην τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου! Ὁ κόσμος, ὁ νῦν καταρῶμενος αὐτόν, ἤθελε τότε τὸν θεωρεῖ μετὰ θαυμασμοῦ, και οἱ βασιλεῖς, οἱ ὀμόσαντες τὴν καταστροφὴν του, ἤθελον διαφιλονεικεῖ τὴν τιμὴν τίς νὰ τείνῃ αὐτῷ πρῶτος τὴν χεῖρα. Αὐτοκράτωρ δὲ ἀληθῆς, ἀφ' ἧς ἡμέρας θὰ ἔπαυε νὰ ἦναι τοιοῦτος, ἤθελε φέρει ἐπὶ τοῦ μετώπου του διάδημα, οὔτινος ἡ λάμψις ἤθελεν ἀμαυρᾶναι και αὐτὴν τὴν αἴγλην τοῦ στέμματος.

— Καὶ ὁ μικρὸς μου Βερνάρδος ἤθελε ζῆ ἀκόμη, προσέθηκε στενάχας ὁ Σταμπλῆ.

— Μοὶ φαίνεται λοιπὸν παράδοξον, φίλε μου, ἀνεφώνησεν ἡ κυρία Βωμπέρ, ἀκατανόητον, πῶς δὲν μάς ἤλθε πρῶτον εἰς τὸν νοῦν οὔτε εἰς σὲ οὔτε εἰς ἐμέ, ὅτι ἡ Πρόνοια ἔθεσεν εἰς τὰς χεῖράς σου ὀμοίαν τινὰ σχεδὸν τύχην, και ὅτι ἀπὸ σὲ ἐξαρτᾶται νὰ πραγματοποιήσῃς τὸσον ὠραῖον ὄνειρον.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ὁ Σταμπλῆ ἔτεινε τὰ

ὄψα ὡς ὁ λαγῶς, ὁ ἀκούων σαλευομένους πῆριξ αὐτοῦ τοὺς θάμνους.

— Ἄ! διὰ σὲ εὐτυχῶς εἶναι καιρὸς ἀκόμη, ἐξηκολούθησε μετὰ ζέσεως ἡ βαρωνίς. Και ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος δὲν ἐσκέφη νὰ κάμῃ, σὺ δύνασαι νὰ πραγματοποιήσῃς ἐν τῇ μικροτέρᾳ σφαίρᾳ τῆς ἐνεργείας, ἐν ἧ σὲ ἔθηκεν ὁ Θεός. Συμβουλευθῆτι τὴν καρδίαν σου, ἐξέτασον τὴν συνείδησίν σου. Ἡ καρδία σου εἶναι καθαρὰ, και ἡ συνείδησίς σου ἡσυχος· ἀλλ' ἐν τούτοις ἄλλως ἔκριναν οἱ ἄνθρωποι. Σὺ δὲ αὐτός, ὅσον ἀμεμπτος και ἀνῆσσι, δὲν αἰσθάνεσαι ἐνίοτε ἀνησυχίαν και θλίψιν, ὁσάκις σκέπτεσαι, ὅτι ὁ τελευταῖος γόνος τῆς οἰκογενείας ἐκείνης, ἧτις ἐπεδαψίλευσε τὸσας εὐεργεσίας εἰς τὴν ἰδικὴν σου, ἀποκληρωμένος νῦν μαραίνεται ἐπὶ ξένης γῆς; Λοιπὸν σὺ δύνασαι διὰ μιᾶς μόνης λέξεως νὰ νομιμοποιήσῃς τὴν περιουσίαν σου, νὰ κατασιγάσῃς τὸν φθόνον, νὰ στρέψῃς τὴν κοινὴν γνώμην ὑπὲρ σοῦ, νὰ μεταβάλῃς τὰς ὕβρεις εἰς χειροκροτήσεις, νὰ ἐνισχύσῃς σὺ ὁ ἴδιος τὴν πρὸς σεαυτὸν ὑπόληψιν, και νὰ δώσῃς εἰς τὸν κόσμον ἐν ἐκ τῶν μεγάλων ἐκείνων παραδειγμάτων, τὰ ὁποία ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνεγείρουσι τὴν ἀνθρωπότητα.

— Ὁ γεροκλέπτης δὲν ἔχει τὸσον ὑψηλοὺς σκοπούς, κυρία, ἀπήνησεν ὁ Σταμπλῆ κινῶν τὴν κεφαλὴν. Δὲν ἀξιοῖ νὰ δώσῃ παραδείγματα εἰς τὸν κόσμον· διότι δὲν ἀπόκειται εἰς αὐτὸν νὰ ἀνεγείρῃ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλ' ἔχει ἄλλας ταπεινοτέρας φροντίδας· ἐκτὸς τούτου, κυρία, δὲν ἐννοῶ . . .

— Ἐὰν δὲν ἐννοῆς, ὑπέλαθε ψυχρῶς ἡ κυρία Βωμπέρ, δὲν ἔχω νὰ εἶπω τίποτε περισσότερον.

Ὁ Σταμπλῆ εἶχε κάλλιστα ἐννοήσει. Καίτοι δὲ χωρικὸς τὴν καταγωγὴν και ἐκ γενετῆς ἐνοικιαστῆς ἐπαύλεως, δὲν ἤτο ὅμως, τὸ ἐπαναλαμβάνω, οὔτε πανοῦργος οὔτε πονηρός, οὔτε πολὺ δξύνους· ἀλλ' ἤτο ὑποπτος, και εἰς αὐτὸν ἡ δυσπιστία ἠδύνατο ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν πανουργίαν· ὅθεν ὄχι μόνον ἐνόησε ποῦ ἤθελε νὰ καταλήξῃ ἡ βαρωνίς, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἐφάνη αὐτῷ, ὅτι ἀνεκάλυψε τὸ μυτικὸν ὄλων τῶν προσκλήσεων και τῶν φιλοφρονήσεων, ἃς εἶχε λάθει.

— Σὰς ἐννοῶ, κυρία βαρωνίς, προσέθηκε μετὰ τῆς βαθείας ἐκείνης θλίψεως, ἣν αἰσθάνονται αἱ εὐαίσθητοι φύσεις, ὅτε ἐμβαθύνουσαι εἰς τὴν φιλιαν, ἣν ἐνόμιζον εἰλικρινῆ και ἀφιλοκερδῆ, ἀνακαλύπτουσι ἀμέσως ἄβυσσον ὄλων ἐγωῖσμοῦ ὑποκρυπτομένου, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἀπατάσθε. Δὲν πρόκειται νὰ νομιμοποιήσω τὴν περιουσίαν μου· διότι αὐτὴ εἶναι νομίμως κεκτημένη και εἰς μόνην τὴν ἐργασίαν μου ὀφείλω αὐτήν. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν δεσποινίδα Λασεγλιέρ, οὐδέποτε σκέπτομαι ἄνευ συγκινήσεως περὶ τῆς κόρης αὐτῆς, ἧτις, ὡς μοὶ εἶπετε, εἶναι ἡ ζῶσα εἰκὼν τῆς μητρὸς τῆς. Πολλάκις μάλιστα ἐπόθησα νὰ τῇ πέμψω μακρόθεν συνδρομὴν· τὸ ἤθελον, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησα.

— Ὁ ἐκάμνετε ἄσχημα νὰ τὸ λησμονήσητε· ὑπάρχουσιν ὑπάρξεις, αἵτινες ἐν τῇ συμφορᾷ οὐδὲν ἄλλο δύνανται νὰ δεχθῶσιν ἐμὴ τὰς συμπαθείας καὶ τὰς εὐχάς, ἅς ἀποστῆναι τις ὑπὲρ αὐτῶν, ἀπῆντησεν ἡ κυρία Βωμπὲρ μετ' ἄξιοπροσεΐας. Ἄλλ' ἀφήγατέ με νὰ σᾶς εἶπω, προσέθηκε μὲ ὕφος φιλικώτερον, ὅτι δὲν μὲ ἐνοήσατε· διότι δὲν ἐσκεπτόμην ἢ περὶ τῆς εὐτυχίας σας, καὶ δὲν ἔκρινα οὕτω ἔχουσα ὑπ' ὄψιν μου τὰ καθήκοντά σας, ἀλλὰ μόνον ὑμᾶς αὐτόν. Τί μὲ διέφυγε λοιπὸν δύναμενον νὰ σᾶς πληγώσῃ καὶ νὰ σᾶς προσβάλῃ; Ἡ τύχη μὲ ἔφερεν εἰς συνάντησίν σας. Ἐκινήσατε τὴν συμπάθειάν μου, καὶ ἠσθάνθην ὅτι ἤμην διὰ σᾶς παρηγορία, τοῦτο ἐπληξήσεν ἔτι μᾶλλον τὴν πρὸς σᾶς ἀγάπην μου, ἀλλ' ἐν τούτοις, ἰδοὺ ἔρχεται ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ φθονερός καὶ κακὸς κόσμος μᾶς ἀναγκάζει νὰ χωρισθῶμεν. Ἡ καρδιά μου θλίβεται βαθέως καὶ ἡ ἰδική σας ταράττεται· ἐν τῷ μεταξὺ δὲ μοὶ ἐπέρχεται ἡ ἰδέα, ἡ ἀνόητος ἴσως, ὅτι ἐὰν ἠθέλετε προσκαλέσει τὸν μαρκήσιον καὶ τὴν θυγατέρα του, ὅπως προσφέρητε αὐτοῖς νὰ διαμοιρασθῶσι μεθ' ὑμῶν τὴν περιουσίαν σας, τὴν ὁποίαν δὲν ἤξεύρετε τί νὰ κάμητε, ἠθέλετε ἐξασφαλίσαι εἰς τὸ γῆράς σας τὴν ἀνάπαυσιν, τὴν γαλήνην καὶ τὴν ὑπόληψιν. Τὸ σχέδιον τοῦτο μὲ ἐνθουσιάζει, σᾶς φαντάζομαι περικυκλωμένον ὑπὸ ἀγάπης καὶ τιμῆς. Ἡ φιλία μας τότε ἀντὶ νὰ διακοπῇ καθίσταται ἔτι στενοτέρα, καὶ ὁ κόσμος, ὁ νῦν περιφρονῶν σας, σᾶς ἐπιζητεῖ· οἱ πρότερον καταρώμενοί σας εὐλογοῦσι νῦν τὸ ὄνομά σας, καὶ ὁ Θεός, ὁ ἀφαιρέσας τὸν υἱόν σας, σᾶς ἀποδίδει θυγατέρα ἀξιολάτρευτον. Ἡ ἰδέα αὕτη μὲ συνεκίνησε καὶ μὲ ἐνθουσίασε· σᾶς τὴν ὑπέβαλον λοιπόν. Ἄλλ' ἅς παραδεχθῶμεν ὅτι ὠνευρεῦθην. Ἔστε εὐτυχῆς ἴσως ἡ θέσις σας δὲν εἶναι ὅσον ὑπέθεσα ἀξιολύπητος· θέλετε συνειθίσαι πάλιν εἰς τὴν μοναξίαν· διότι ἡ φύσις εἶναι καλὴ καὶ ἡ κοινωνία δὲν ἀξίζει νὰ τὴν ἐπιθυμῇ τις τόσον. Ἔπειτα εἴσθε πλούσιος, καὶ ὁ πλοῦτος εἶναι ἀληθῶς λαμπρὸν πρᾶγμα. Εὐχομαι λοιπὸν νὰ σᾶς ἀναπληρώσῃ ὅλα τὰ ἄλλα ὅσα σᾶς λείπουσιν.

Εἶπε δὲ ταῦτα τοσοῦτον εὐχερῶς καὶ μετὰ τοσαύτης ἀφελείας, ὥστε ὁ γέρον ἐκλονίσθη. Αὕτη δὲ ἠγέρθη, καὶ προφασίζομένη ὅτι ἔχει νὰ κάμῃ ἐπίσκεψιν τινὰ ἐκεῖ πλησίον, ἀπεσύρθη ἀφίνουσα τὸν Σταμπλῆ μόνον καὶ παραδεδωμένον εἰς τὰς σκέψεις του. Ἐνοεῖται ὅτι αἱ σκέψεις του ἐκεῖναι οὐδόλως ἦσαν φαιδραί, ἀνεχώρησε δὲ ἥμιστα γοητευμένος ἐκ τῆς προτάσεως ἐκείνης, ἥτις κατ' οὐδένα τρόπον ἐσύμφερεν αὐτῷ καὶ ἂν ἀκόμη τῷ ἐγένετο μόνον χάριν τῆς εὐτυχίας του· διότι ὁ Σταμπλῆ ἦτο μὲν τίμιος ἄνθρωπος, ἀλλὰ δὲν ἦτο καὶ ἅγιος. Ὑπῆρχεν ἐν αὐτῷ πάθος τι, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἤθελον ναυαγήσει πάσαι αἱ προσπάθειαι τῆς κυρίας Βωμπὲρ· διότι δὲν εἶναι σπάνιον ν' ἀπαντήσῃ τις εἰς τὰς μαλακὰς ἐκείνας καὶ εὐ-

πλάστους φύσεις σημεῖόν τι σκληρόν, ὅπερ οὐδὲν ἰσχύει νὰ κάμῃ, καὶ ὅπερ εἶναι ὅπως ὁ ἐν τῇ χρυσοῦ ἀλύσῃ χαλύβδινος κρέκος. Ὁ Σταμπλῆ λοιπὸν ἦτο φιλάργυρος, ἀλλὰ κατὰ ἴδιον αὐτοῦ τρόπον· εἶχε τὸ πάθος τῆς ἰδιοκτησίας, δηλαδὴ ἡγάπα τὴν ἰδιοκτησίαν δι' αὐτὴν καὶ μόνην, ὅπως πνεύματά του ἀγαπῶσι τὴν ἐξουσίαν· ὅλα δὲ τὰ εἰσοδήματά του μετεχειρίζετο εἰς ἀγορὰς γαιῶν, καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου εἶχε κατορθώσει νὰ ἐξαγοράσῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅλας τὰς κτήσεις τῶν Λασεγγιέρ. Τελευταῖον μάλιστα εἶχεν ἀποκτήσει καὶ δύο ἢ τρεῖς ἐπαύλεις πρὸ αἰῶνος ἤδη ἀποξηνωθείσας. Νὰ κατορθώσῃ λοιπὸν τὸ μέγα τοῦτο ἔργον, μόνον καὶ μόνον ἵνα τὸ προσφέρῃ εἰς τὸν κύριον μαρκήσιον, τοῦτο ἀναμφιβόλως ἠθέλεν εἶσθαι κάλλιστον, ἀλλ' ὁ Σταμπλῆ ὅπως ὁ ἴδιος εἶπεν, δὲν εἶχεν ἀξιώσεις νὰ δώσῃ εἰς τοὺς συγχρόνους του τόσον μέγα μάθημα αὐταπαρητήσεως καὶ ἀφιλοκερδείας.

Ἐσκέφθη ὅτι ἡ κυρία Βωμπὲρ ἦτο ἐλευθέρη νὰ λέγῃ ὅ,τι θέλῃ, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἤξιζε νὰ τὸ σκεφθῇ τις καὶ νὰ τὸ ἐξετάσῃ πολὺ πρὶν ἢ ἀποφασίσῃ τι. Ἐπανῆλθε λοιπὸν εἰς τὴν κατοικίαν του, ἀποφασισμένος νὰ παραιτηθῇ τῆς φιλίας ἐκείνης, ἥτις ἤθελε τῷ στοιχίσει τόσον ἀκριβᾶ.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἦτο κατ' ἀρχὰς εὐκόλος· διότι ἡ πληγωθεῖσα εὐαισθησία, ἡ προσβληθεῖσα φιλοτιμία, ἡ ὑποψία ὅτι ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς ἀνόητον, ἀνεζωπύρησαν τὴν ὀλίγην ὑπολειπομένην ἐν αὐτῷ δύναμιν τοῦ χαρακτῆρος· τότε δὲ ὅλη ἡ ῥοπή αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἰσότητά ἐξηγέρθη πρὸς στιγμὴν ἐν αὐτῷ καὶ κατενίκησε πᾶσαν ἄλλην σκέψιν· ἀλλ' ὁ ἐρεθισμὸς ἐκεῖνος κατεσβέσθη ἐντὸς ὀλίγου, ὡς πυρὰ ἐξ ἀχύρων. Διότι ἐν τῇ σχέσει τῆς κυρίας Βωμπὲρ ὁ Σταμπλῆ εἶχε συνειθίσει εἰς τὸν οἰκογενειακὸν βίον καὶ τὰς φιλικὰς διαχύσεις· ἔυρεθεὶς δὲ αἴφνης μεμονωμένος, δὲν ἤργησε νὰ αἰσθανθῇ στενωχωρίαν καὶ θλίψιν, καὶ βαθμηδὸν ἀπώλεσεν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τὴν ἐνδόμυχον ἐκείνην γαλήνην, ἣν εἶχεν ἀποκτήσει. Στερηθεὶς τοῦ μόνου στηρίγματός του, ἤρχισε πάλιν ν' ἀνησυχῇ καὶ νὰ ταράττεται. Τέλος ἡ ὑπερφηάνεια συνετέλεσε καὶ αὕτη οὐκ ὀλίγον εἰς τὸ νὰ βασανίσῃ τὴν ταλαίπωρον ἐκείνην ὑπαρξίν· διότι ἡ ἀποπομπή του ἐκ τῆς κυρίας Βωμπὲρ δὲν ἔμεινε μυστικὴ, καὶ γενικῶς ἐπιστεύετο ὅτι ἡ κυρία Βωμπὲρ εἶχεν ἀποπέμψει ἐπονειδίστως τὸν γεροκλέπτην· ἐνοεῖται δὲ ὅτι ἄπειρα σχόλια ἐγίνοντο ἐπὶ τούτου. Ἄλλ' ὁ Σταμπλῆ ἠδύνατο ἴσως νὰ ἀγνοῇ τὰ ἀνόητα ἐκεῖνα λεγόμενα, ὅτε ἐσπέραν τινὰ, διερχόμενος τὸν κηπὸν του, ἤκουσε τοὺς ὑπηρετάς του, οἵτινες μὴ γνωρίζοντες ὅτι ἦτο πλησίον διηγοῦντο εὐθύμως περὶ τοῦ δυστυχήματος ἐκείνου τοῦ κυρίου των. Οἱ δὲ ἐνοικιασταὶ τῶν κτημάτων του, εἰς τοὺς ὁποίους ἄλλοτε, εἰς εὐτυχεστέρας ἡμέρας, εἶχε καυχήθῃ ἐπὶ τῇ ἐπισημῶ ἐκείνη φιλίᾳ, προσεποιοῦντο νῦν ὅτι τῷ ἐ-

ζήτουν εἰδήσεις περὶ τῆς κυρίας Βωμπέρ· ἐὰν δ' ἔμηνεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ περιεφέρετο ἄθυμος καὶ μελαγχολικὸς ἀπὸ δωματίου εἰς δωμάτιον, οἱ ὑπηρέται τοῦ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν μὲ σοβαρότητα, καὶ ὅτε μὲν ὁ εἰς ὅτε δὲ ὁ ἄλλος τὸν ἠρώτων, διατί δὲν πηγαίνει νὰ διασκεδάσῃ ἐπισκεπτόμενος τὴν κυρίαν Βωμπέρ.

Ἐὰν ἀποφάσιζε νὰ ἐξέλθῃ μακρὰν τῆς οἰκίας καὶ νὰ περιπατήσῃ εἰς τὴν ἐξοχὴν, οἱ ἐκεῖ ὑπηρεταὶ τοῦ ἔλεγον, ἤθην καθ' ἑαυτούς, ἀλλ' ἀρκετὰ μεγαλοφώνως, ὥστε νὰ τὸ ἀκούσῃ· «Ἴδου ὁ κύριός μας, πηγαίνει νὰ περάσῃ τὴν ὥραν τοῦ εἰς τῆς κυρίας βαρωνίδος!» Καίτοι δὲ ὦν φύσει ὑπομονητικὸς, ἀπεπειράθη πολλὰκις νὰ τοῖς τριψῇ τὴν βράχιν διὰ τῆς βράβδου τοῦ. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, αἱ λέξεις ἐκεῖναι ἡ κυρία βαρωνίς ἠντήχουν ἀπαύστως εἰς τὰ ὦτά του καὶ τὴν καρδίαν τοῦ· ἡ θέα δὲ μόνη τοῦ μεγάρου ἐβύθιζεν αὐτὸν εἰς ἀτελεύτητον μελαγχολίαν, καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἔμενον ἀκίνητος, σιωπηλὸς θεωρῶν μακρόθεν τὴν ἀπολεσθεῖσαν ἐκείνην Ἐδέμ, ἣν πάντοτε ἐπόθει. Καὶ οὔτε αὐτὴ ἢ πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν ἀγάπη, ἣν πρὸ ὀλίγου ἀνεσφέραμεν, τῷ ἐξήρκει πλέον· διότι ἡ κυρία Βωμπέρ εἶχεν ἀναπτύξει ἐν αὐτῷ ἄλλας ἐπιθυμίας, ἄλλους πόθους, ἄλλας ἀνάγκας οὐχ ἥττον ἐπιβλητικὰς· ἐκτὸς τούτου, ἡ ἀγάπη ἐκείνη ἢ μόνη ἀπομείνασα αὐτῷ ἐπὶ γῆς εἶχε δηλητηριασθῆ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τῆς, καὶ μετὰ φρίκης ἀνεπόλει τὸ θλιβερὸν τέλος τῆς καλῆς συζύγου τοῦ, τὰς ὑποφίας τῆς, τοὺς τρόμους τῆς, τοὺς ἐλέγχους τῆς καὶ τοὺς τελευταίους λόγους, οὓς εἶχε προφέρει θνήσκουσα. Αὐτὰ ἐσκέπτετο τὴν ἡμέραν, αὐτὰ ὠνειρεύετο τὴν νύκτα, καὶ ἐν μέσῳ τῆς ἐρνημίας καὶ τῆς μονώσεως ἐξαφθεῖσα ἢ φαντασία τοῦ, ἐτάραττε τὸν ὕπνον τοῦ μὲ μυρίας πενθίμους εἰκόνας. Καὶ ὅτε μὲν διήρχετο ἐνώπιόν τοῦ ἢ παρωργισμένη σκιά τῆς γυναικὸς τοῦ, ὅτε δὲ ἢ περίλυπος κυρία Λασεγλιέρ. Τέλος μετὰ τοιαύτην ἀθλίαν ὑπαρξίν μιᾶς ἢ δύο ἐβδομάδων, ἐσράφη χωρὶς νὰ σκεφθῆ πρὸς τὴν ἰδέαν, ἣν ἢ βαρωνίς τῷ εἶχεν ὑποδείξει ὡς λιμένα σωτηρίας. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τῷ ἐφάνη αὐτὴ ὡς μεμαρυσμένον τι φωτεινὸν σημεῖον, διὰ μέσου τοῦ ὀμιχλώδους ὀρίζοντος διακρινόμενον· βαθυμῆδὸν ὅμως τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἐμεγεθύνθη, ἐπλησίασεν ἀνεπαισθήτως καὶ ἔλαμψεν ὡς σωτήριος φάρος. Ὁ δὲ Σταμπλῆ ἐξετάζων τὴν ἰδέαν ἐκείνην ὑπ' ὕλας τὰς ἐπόψεις, ἔφθασεν νὰ ἐννοήσῃ τὸ ποιητικὸν καὶ γοητευτικὸν αὐτῆς μέρος· διότι ἦτο μὲν φύσει ὑποπτος, ἀλλ' εἶχε νοῦν ἀπλοϊκόν, καὶ πρὸς τούτοις ἦτο τίμιος καὶ εὐπιστος. Ἐσκέφθη λοιπὸν ὅτι ἴσως ἢ κυρία Βωμπέρ πραγματικῶς ἀπεκάλυψεν αὐτῷ τὸ μυστήριον τῆς εὐτυχίας· ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀπέβλεπεν αὐτὴ εἰ μὴ εἰς τὸ συμφέρον τοῦ μαρκησίου καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ, πάλιν ἠναγκάζετο νὰ παραδεχθῆ, ὅτι οὐδὲν ἠδύνατο αὐτὴ νὰ φαντασθῆ καλλίτερον ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ ὄντως ἢ εὐτυ-

χία ἐκείνη, ἣτις τῷ ὑπεδείχθη διὰ μέσου τῶν ἐπισκιαζόντων αὐτὴν νεφῶν ἀπεκαλύπτετο αὐτῷ βαθμυδὸν ἐπαγωγὸς καὶ ὠραία. Ἐφαντάζετο δὲ τότε τὴν οἰκίαν τοῦ καθωραϊσμένην ὑπὸ τῆς παρουσίας νεαρᾶς καὶ συμπαθοῦς κόρης· ἔβλεπεν ἑαυτὸν εἰσαγόμενον ὑπὸ τοῦ εὐγνωμονούντος μαρκησίου εἰς τὴν κοινωνίαν τὴν ἀπωθήσασαν αὐτόν, ἤκουεν ἀναπεμπομένας φρεῖξ αὐτοῦ εὐχὰς καὶ εὐλογίας, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι εἶδε τὴν κυρίαν Λασεγλιέρ, τὴν καλὴν συζυγὸν τοῦ καὶ τὸν μικρὸν τοῦ Βερνάρδον, μειδιώντας πρὸς αὐτὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Ἐν τούτοις ἢ δυσπιστία τὸν ἀνεχαίτιζεν εἰσέτι, μὴ ἀφίνουσα αὐτὸν νὰ παρασυρθῆ ὑπὸ τῶν καλῶν τοῦ αἰσθημάτων. Ἐκτὸς τούτου, ὑπὸ ποῖον τίτλον ὁ μαρκησὶς καὶ ἢ θυγάτηρ τοῦ ἔμελλον νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ μέγαρόν τοῦ καὶ εἰς τὰ κτήματά του; Τὸ νὰ παραιτηθῆ περιουσίας διὰ τοσοῦτων μόχθων ἀποκτηθείσης, δὲν ἤθελεν εἶσθαι τὸ αὐτὸ ὡς εἰ ὠμολόγει ὅτι τὴν εἶχεν ἀρπάσει; Ἄντι δὲ νὰ κλείσῃ τὸ στόμα τῶν φθονερῶν δὲν θὰ ἔδιδεν ἀπεναντίας ἀφορμὴν εἰς νέα σχόλια; Ὅθεν ἀποφάσισε, πρὶν ἢ λάβῃ ἀπόφασιν τινα, νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν κυρίαν Βωμπέρ καὶ νὰ συμβουλευθῆ αὐτὴν περὶ τούτου. Ἄλλ' αὐτὴ μόλις τῇ ἀνέφερε λόγους τινὰς περὶ τῆς αἰτίας τῆς ἐπισκέψεώς του, τὸν διέκοψεν ἀμέσως.

— Ἐπιθυμῶ, εἶπε, νὰ μὴ γείνη πλέον λόγος περὶ τούτου μεταξὺ ἡμῶν· διότι ὑπάρχουσι πράγματα, ἅτινα οὔτε ζυγίζονται οὔτε συζητοῦνται. Σὰς τὸ ἐπαναλαμβάνω δέ, δὲν ἐζήτησα, δὲν ἠθέλησα εἰ μὴ τὴν εὐτυχίαν σας, καὶ δὲν ἀπέβλεπον οὔτε εἰς τὸν μαρκησὶον οὔτε εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ, ἀλλ' ἀπέβλεπον μόνον πρὸς ὑμᾶς· ὥστε ἐὰν ἢ ἰδέα μου ἤθελε σὰς ἀρᾶσει, καὶ ἐὰν ὁ μαρκησὶος ἀπεδέχετο αὐτὴν, κατ' ἐμὴν γνώμην, ὁ εὐεργέτης δὲν θὰ εἶσθε σείς, ἀλλ' ἐκεῖνος. Κρατήσατε ὅμως τὰ πλοῦτη σας, δὲν τὰ φθονοῦμεν· λέγουσιν, ὅτι ἢ πτωχεῖα εἶναι πικρὰ εἰς τοὺς γνωρίζαντας τὰ πλοῦτη, ἀλλ' ἀπατώνται· τὸ ἐναντίον πρέπει νὰ εἴπωσι· διότι ἡμεῖς ἐγνωρίσαμεν τὸν πλοῦτον καὶ ἀγαπῶμεν τὴν πενίαν.

Καὶ ταῦτα λέγουσα, ἀφοῦ ἐπληροφορήθη περὶ τῆς υγείας τοῦ παλαιοῦ αὐτῆς φίλου καὶ περὶ τοῦ πῶς διέρχεται τὰς ἡμέρας τοῦ, ἔδωκεν αὐτῷ εὐγενῶς νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι δὲν τῷ ἔμενε πλέον εἰ μὴ νὰ ἀποσυρθῆ. Οὗτος δὲ ἀπῆλθεν, ἔκθαμβος διὰ τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων, ἅτινα ἤκουσεν ἐκφραζόμενα. Ἠλεγξεν ἑαυτόν, διότι ἐσυκοφάντησε σκοπὸν τοσοῦτον ἀφιλοκερδῆ· καίτοι δὲ τῷ ἐφαίνετο παράδοξον ὅτι ὁ μαρκησὶς ἤθελεν εἶσθαι ὁ εὐεργέτης καὶ αὐτὸς ὁ Σταμπλῆ ὁ εὐεργετούμενος, δὲν ἀφῆκε νὰ παρέλθῃ ἢ ἐπαύριον, καὶ ἤλθε νὰ παραδοθῆ, δεδεμένος τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, εἰς τὴν διάκρισιν τῆς κυρίας Βωμπέρ, ἣτις δὲν ἔδειξε διὰ τοῦτο οὔτε χαρὰν οὔτε ἐκπλήξιν, ἀλλ' ἀπεναντίας ζωηρὰν ἀποστροφὴν εἰς

τὸ νὰ μεσιτεύσῃ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ἐκείνην, φοβουμένη, ὡς ἔλεγε, μήπως πληρώσῃ τὴν λεπτότητα τῶν φίλων της. Ὁ πόθος λοιπὸν τοῦ Σταμπλῆ κῦζανε καθ' ὅσον ἡ κυρία Βωμπέρ παρείχε δυσκολίας· καὶ ἐὰν ἦτο εὐχάριστον τὸ νὰ βλέπῃ τις τὴν καρδίαν ἐξαπατωμένην ὑπὸ τοῦ νοδὸς καὶ τὸν δόλον ἐκμεταλλευόμενον τὴν ἀπλοϊκὴν ἀγαθότητα, ἤθελεν εὖρει ἀρκετὰ διασκεδαστικὴν τὴν σκηνὴν, καθ' ἣν ὁ γέρον ἐκέτυσε τὴν βραωνίδα, ἥτις ἐφαίνεται ἀκαμπτος, νὰ μεσιτεύσῃ παρὰ τῷ μαρκησίῳ, ὅπως συγκατανεύσῃ οὗτος νὰ λάβῃ κατοχὴν ἰδιοκτησίας, ἐχούσης ἀξίαν ἐνὸς ἑκατομυρίου.

— Ἄς ἀγαπήσωσιν ὀλίγον τὸν γέροντα Σταμπλῆ, ἔλεγεν οὗτος· ἄς ἴδῃ εἰς τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν τοῦ πρόσωπα μειδιῶντα αὐτῷ, καὶ χεῖρ φιλικὴ ἄς κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του· ἄς χύσωσιν ἐν δάκρυον ἐπὶ τῷ θανάτῳ του, καὶ ὁ Σταμπλῆ καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπάνω θὰ ἦνε εὐτυχής.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ κυρία Βωμπέρ ἐκάμφθη ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοσοῦτων θερμῶν παρακλήσεων· ἀπερίγραπτος δὲ ἦτο ἡ χαρὰ, ἣν ἠσθάνθη ὁ γέρον ἐκείνος, ὁ ἀπλοῖκος ὡς παιδίον, ἀφ' οὗ προητοίμασε τὴν καταστροφὴν του· ἔλαβε τὰς χεῖρας τῆς βραωνίδος καὶ τὰς ἔθλιψεν ἐπὶ τῆς καρδίας του μετ' αἰσθήματος βαθυτάτης εὐγνωμοσύνης· «διδότι σεῖς, κυρία, τῆ εἶπε μετὰ δακρύων καὶ μετὰ φωνῆς συγκεκινημένης, σεῖς μοὶ ἐδειξάτε τὴν ὁδὸν τῆς εὐτυχίας». Ἡ κυρία Βωμπέρ ἠσθάνθη τότε ὅτι θὰ ἦτο ἐγκλημα νὰ ἀπατήσῃ ψυχὴν τόσον τελείαν, ἀλλὰ καὶ τὴν φορὰν ταύτην καθυσάχασεν ὡς πάντοτε τὴν συνειδήσιν της, σκεπτομένη ὅτι ἡ τύχη τοῦ Σταμπλῆ ἐνδιεφέρετο εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεώς της, ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη ἐπρόκειτο πραγματικῶς περὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, πάλιν δὲν θὰ ἐνῆργει ἄλλως, καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους εἰς πᾶν πρᾶγμα ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα. Δὲν τῆ ἀπέμεινε λοιπὸν πλέον ἢ νὰ ἐξαπατήσῃ τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ μαρκησίου, περὶ οὗ ἐγνώριζεν ὅτι οὐδέποτε ἤθελε καταβιδάσει ἑαυτὸν, ὥστε νὰ ἀποδεχθῆ δωρεὰν παρὰ τοῦ πρῶην ἐνοικιαστοῦ μιᾶς τῶν ἐπαύλειών του. Ἡ βαρωνὶς λοιπὸν ἔγραψεν αὐτῷ τὰς λέξεις ταύτας· «Ὁ Ἰωάννης Σταμπλῆ, βασανιζόμενος ὑπὸ τῶν ἐλέγχων, ὧν δὲ ἄνευ τέκνων, ἄνευ φίλων, ἄνευ οἰκογενείας, μόνον τὴν ἐπ' ἀνόδον σας περιμένει, ὅπως σας ἀποδώσῃ ὅλην σας τὴν περιουσίαν. Ἐλθετε λοιπόν. Ὡς ἀμοιβὴν τῆς βραδέως ἐπελθούσης τιμιότητός του, ὁ ἄθλιος ζητεῖ μόνον ν' ἀγαπῶμεν αὐτὸν ὀλίγον· θὰ τὸν ἀγαπήσωμεν πολὺ. Ἐνθυμήθητε τὸ λόγιον τοῦ Βεαρναίου· «Οἱ Παρίσιοι ἀξίζουσι βεβαίως μίαν λειτουργίαν».

Ἐνα μῆνα μετὰ ταῦτα ἡ ἐπάνοδος τοῦ κυρίου Λασεγλιέρ ἐγένετο ἡσύχως, ἄνευ ἐπιδείξεως καὶ ἄνευ θορύβου. Ὁ Σταμπλῆ ὑπεδέχθη αὐτὸν πρὸ τῆς θύρας τοῦ κήπου, καὶ ἀντὶ κλειδῶν προσέφερεν αὐτῷ ἐπὶ ἀργυροῦ δίσκου δωρητήριον ἔγγρα-

φον συντεταγμένον μὲ συγκινητικώτατον ὕψος· εἰς δὲ τὸ ἔγγραφο τοῦτο ὁ δωρητής, ἐξ εὐγενοῦς λεπτότητος δρωόμενος, ἐταπεινωτο ἐνώπιον τοῦ ἀποδεχομένου τὴν προσφορὰν του.

— Κύριε μαρκήσιε, εἶπεν, εὐρίσκεσθε εἰς τὴν οἰκίαν σας.

Ἡ προσφώνησις ἦτο μικρά, ὁ δὲ μαρκήσιος εὗρεν αὐτὴν προσφωῶς συντεταγμένην. Ἔθεσεν ἐντὸς τοῦ θυλακίου του τὸ ἔγγραφο, τὸ ἀποκαθιστῶν αὐτὸν κύριον ὄλων τῶν κτημάτων του, ἠσπάσθη τὸν Σταμπλῆ, ἔλαβε τὸν βραχιονά του καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ τῆς θυγατρὸς του, βαδίζούσης μετὰξὺ τῆς κυρίας Βωμπέρ καὶ τοῦ υἱοῦ της, εἰσῆλθεν εἰς τὸ μέγαρόν του, τοσοῦτον νεανικὸς τὸ πνεῦμα, ὅσον ὅτε εἶχεν ἐξέλθει αὐτοῦ, καὶ μετὰ τοσαύτης ἀφελείας ὡς ἐὰν ἐπανήρχετο ἐκ περιπάτου.

Καὶ νῦν ἄς ἐπανεέλθωμεν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς κυρίας Βωμπέρ. Ἐὰν δηλαδὴ ὁ Ναπολέων Βοναπάρτης, περιορίζων τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐντολῆς του εἰς τὴν ταπεινὴν τιμιότητα κοινοῦ ἀνθρώπου, οὐδὲν ἄλλο ἤθελε συγκατατεθῆ νὰ γείνη ἢ ὁ ἐπιστάτης τοῦ οἴκου τῶν Βουρβόνων, καὶ ἀφοῦ ἤθελεν ἀνεγείρει διὰ τοῦ ἄκρου τοῦ ξίφους του τὸ στέμμα τῆς Γαλλίας, ἀντὶ νὰ τὸ φορέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἀπέθετεν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῶν ἀπογόνων τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου, πῆθαι ἔινε ὅτι κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἐν ἔτι κεφάλαιον ἤθελε πλουτίζει τὸ μέγα βιβλίον περὶ τῆς ἀγνωμοσύνης τῶν βασιλέων. Ἀλλὰ δὲν ἀξιούμεν νὰ προσβάλωμεν οὔτε τὴν βασιλείαν, οὔτε οὐδένα ἄλλον· καὶ δὲν αἰτιώμεθα ἢ τὸ ἀχάριστον ἐκεῖνο γένος, τὸ καλούμενον ἀνθρώπινον γένος. Ἀντὶ δὲ νὰ ζητήσωμεν τὰ παραδείγματα μας εἰς σφαῖραν τοσοῦτον ὑψηλὴν, ἄς μείνωμεν κάλλιον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Κλαϊνίνα κρίνωμεν περὶ τούτου.

[Ἐπειτα συνέχεια]

ΑΡΣΙΝΟΗ Γ. ΠΑΠΗΛΑΟΠΟΥΛΟΥ.

ΟΛΛΑΝΔΩΝ ΕΘΙΜΑ

Οἱ Ὀλλανδοὶ τρώγουσι πολὺ. Ἡ μεγίστη αὐτῶν εὐχαρίστησις εἶνε νὰ εὐρίσκωνται ἐν μέσῳ δεῖπνων καὶ εὐωχιῶν. Ἐν τούτοις δὲν ἔχουσι τὴν γεῦσιν λεπτὴν, ἀλλ' εἰσὶν ἀδηφάγοι προσέχοντες μᾶλλον εἰς τὸ ποσὸν ἢ εἰς τὸ ποιὸν τῶν ἐδεσμάτων. Ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων ἐχλευάζοντο ὑπὸ τῶν ἑαυτῶν γειτόνων οὐ μόνον ἕνεκα τῆς τῶν ἡθῶν αὐτῶν τραχύτητος ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν λιτότητα τῆς τροφῆς των. Τοὺς ἀπεκάλουν γαλακτοφάγους καὶ τυροφάγους. Ἐν γένει τρώγουσι πεντάκις τῆς ἡμέρας. Τὴν πρωίαν λαμβάνουσι τέτιον, κηφφὲ, γάλα, ἄρτογ, τυρὸν, βούτυρον· ὀλίγον πρὸ μεσημβρίας λαμβρὸν ἄριστον, πρὸ δὲ τοῦ δείπνου τὸ καλούμενον μικρὸν ποτήριον, τουτέστιν ἐν ποτήριον ῥοσολίου μετὰ διπυρίτου ἄρτου, ἀκολούθως ἐν στερεὸν δείπνον καὶ τὴν ἐσπέραν ἐν καλὸν ἐπίδειπνον, πᾶν ὅτι δηλαδὴ